

# Kilder eller kunst i Anden Mosebog 14?

Nicolai Winther-Nielsen 15.09.2025

<https://theonlineprofessor.org>

Overgangen over Sivhavet i 2 Mos 14 er et af de største under i Gammel Testamente og skildret i film og litteraturen. Det er historien om, hvordan Herren udsletter Faraos hær, da han fører Israel igennem havet.

Bibelteksten skifter hele tiden mellem fire forskellige synsvinkler, så vi ser forløbet fra Herrens, Moses', Israels og Egyptens perspektiv, og der er et væld af detaljer, som man kan drukne i. Derfor er teksten et af de klassiske eksempler på opsplitningen af teksten i forskellige modstridende kilder (kildeteorien), men der er ingen enighed om løsningerne.

For en tekstorienteret læser er fortællingen derfor en stor udfordring. Jeg er for nylig blevet præsenteret for en ny udgave af en kildeteori i en gennemgang af 2 Mos 14 og har så arbejdet mig frem til min egen teksttro løsning på fortællingens udfordringer. Derfor har jeg nu redigeret oversættelsen af 2 Mos 14 i Den Frie Bibel og deler så mit forslag til, hvordan teksten kan læses som én samlet udgave.

**Kildeteorien** forudsatte i et par århundreder, at Mosebøgerne kan deles op i fire forskellige kilder. I vor tid bliver den ofte af førende forskere moderniseret til en form for supplerings-teori. En grundlæggende udgave udvides med en eller flere tilføjelser. De to modstridende udgaver dækker så den religionshistoriske udvikling i det gamle Israel eller det eftereksilke samfund, hvis da ikke århundreder senere.

Et af eksemplerne er **Thomas B. Dozeman**s teori om af et P svarende til tidligere tiders Præsteskriftet indføjede ekstra materiale til grundversionen som han kalder for Ikke-P.<sup>1</sup>

**Tabel 1. Tilføjelser til grundfortælling (Dozeman)**

| "Non-P"   | "P"           | Tilføjelser: Et kampberedt Israel<br>Geografiske detaljer<br>Mirakel med Sky/ildsøjlen og vandet står som mur |
|-----------|---------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|           | <b>13,18b</b> | Vandrede ud som hær                                                                                           |
| 13,19-20  | <b>21-22</b>  | Ledt af sky/ild-søjlen                                                                                        |
| 14,5-7    | <b>14,1-4</b> | Herren: "Slå lejre ved Pi-Hahiroth, før Baal-Sefon. Jeg vil forhærde Faraos"                                  |
| 8a        | <b>8b</b>     | Israelitterne drog ud med løftet hånd                                                                         |
| 9a        | <b>9b</b>     | Ved Pi-Hahiroth, før Baal-Sefon                                                                               |
| 10-16aa.b | <b>16ab</b>   | og delte den                                                                                                  |
|           | <b>17-18</b>  | Jeg vil forherlige mig på Faraos"                                                                             |
| 19a       | <b>19b</b>    | Sky/ild-søjle flyttede bag dem                                                                                |
| 20aa      | <b>20abb</b>  | Den var mørke, den lyste op                                                                                   |
| 21a       | <b>21b</b>    | Vandet blev delt                                                                                              |
| 22a       | <b>22b</b>    | Vand står som mur                                                                                             |
| 23-24aa   | <b>24ab</b>   | Herren i sky/ild-søjle                                                                                        |
| 24b-29a   | <b>29b</b>    | Vand som mur                                                                                                  |
| 30-31     |               |                                                                                                               |

<sup>1</sup> Se detaljerne i Thomas B. Dozeman, *Commentary on Exodus*, The Eerdmans Critical Commentary (Grand Rapids, MI; Cambridge, U.K.: William B. Eerdmans Publishing Company, 2009), 298-305.

Nicolai Winther-Nielsen: Kilder eller kunst i 2 Mos 14? (250915)

For nylig blev jeg præsenteret for en ny kildeteori af en ortodoks rabbiner. Jeg kender den derfor kun på anden hånd, men den kan godt betegnes som flere kilders modsætninger som **sande aspekter**.

Han gengav **Rabbi Mordechai Breuers** tilgang <sup>2</sup> Gud skrev Toraen i en lagdelt struktur med parallelle afsnit som skulle formidle forskellige aspekter. De er hver især selvstændige, og kan læses som sådan, og hvert lag har sit eget budskab. Modsigelserne i teksten dækker da over vidt forskellige aspekter som skabes ved at toraen bevidst vil afspejle de oprindelige kilder. De kan læses hver for sig, og den nuværende tekst er så en gudvillet vidnesbyrd om lagdelingen.

**Tabel 2. To forskellige fortællinger (Breuer)**

|                                        |                                                                                   |                               |                                                                                         |
|----------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------|
| 1                                      |                                                                                   | 2                             |                                                                                         |
| Moses er redskab for mirakel ved Havet |                                                                                   | Israel krydser havet ved ebbe | Geografiske detaljer                                                                    |
| 5-7                                    | Faraos forfølgelse                                                                | 1-4                           | Herren: "Slå lejre ved havet. Jeg vil forhærde Faraos"                                  |
| 10-12                                  | Israel råber "Vi vil tilbage til Egypten"                                         | 8-9                           |                                                                                         |
| 15-18                                  | Herren: "Du råber. Du skal række hånd ud. Jeg vil forhærde Faraos"                | 13-14                         | Moses: "Herren vil redde"                                                               |
|                                        |                                                                                   | 19-20                         | Sendebud/søjle bevæger sig mellem Israel og Egypten                                     |
| 21a.                                   | Moses' hånd rækkes ud ... Vandet skilles                                          | 21b                           | Herren lod havet gå væk ved en stærk østenvind, hele natten, og havet bliver tørt       |
| 22-23                                  | Overgangen, vand som mur<br>Faraos forfølgelse                                    |                               |                                                                                         |
| 26-27a                                 | Herren: "Ræk hånd ud. Vand skal løbe tilbage over egypterne." Moses rakte hånd ud | 27b                           | og havet vendte tilbage til sin styrke før morgen, og egypterne flygtede lige ind i det |
| 28-29                                  | Vandet udslettende egypterne<br>Israelitternes overgang havet som mur             | 30-31                         | Israel frygtede i tro Herren<br>Israel troede på Moses og Herren                        |

<sup>2</sup> Rabbi Mordechai Breuer, *Shitat Ha-bechinot shel Ha-Rav Mordechai Breuer* (Alon Shevut: 2005).

Nicolai Winther-Nielsen: Kilder eller kunst i 2 Mos 14? (250915)

Jeg er selv trænet i at læse teksterne som sammenhængende litterære fortællinger, taler, love og digte. De er på hvis sin måde og stil ofte udtryk for en **meget høj litterær kunst**.

Jeg voksede op med litterær nærlæsning i min studietid og brugte den tilgang som ung lærer. Senere blev jeg trænet i en **tekstlingvistisk nærlæsning** af Robert Longacre, der lærte mig to: det er umuligt på sikker grund af rekonstruere kilder, og hebraisk bruger en sproglig fortællestil med afsluttede scener og mange "overlæg". Episoder leder ofte frem til klimatiske højdepunkter med drama eller afsluttende store taler. Det påviste han i Syndflodsberetning i 1 Mos 6-9. Senere udfoldede jeg det samme i min afhandling over Josvas Bog. Jeg er også inspireret af Umberto Cassutos og Joshua Bermans arbejder.

**Min analyse af 2 Mos 14** er et bud på, hvordan teksten hænger godt sammen. Modsigelserne kan forklares som litterære valg, fordi teksten konstant nedtoner Israels rolle for så at give mere plads til underet og til Herrens totale sejr over Farao. Der er tale om parallelle gennemløbende forløb sådramaet i den egyptiske katastrofe (14,23-28) modstilles af konstateringen om at Israel gik over (14,28). Detaljer kan være indviklede og der kan være flere forskellige forklaringer i spil.<sup>3</sup>

**Tabel 3. Min analyse af tekstforløbet**

|                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Israel når til Etam, Sky/Ildsøjle foran (13,20-22)                                                                                                                                         |                                                                                                                                |
| <b>Herren:</b> "Israel skal vende om og slå lejre foran Pi-ha-Kirot" (1-4a)                                                                                                                |                                                                                                                                |
| De slår lejre (4b)                                                                                                                                                                         | <b>Farao</b> hører om kursændringen (14,5), mobiliserer (14,6-7)                                                               |
|                                                                                                                                                                                            | <i>Herren gjorde Farao hård, Israel drog målbevidst ud</i> (14,8)                                                              |
| <b>Israel</b> opdager hæren, råber til Moses: "vi vil tilbage til Egypten" (14,10-12)                                                                                                      | Egypten indhenter Israel (14,9)                                                                                                |
| Moses opmuntrer:<br>"Herren vil kæmpe" (14,13-14)                                                                                                                                          |                                                                                                                                |
| Herrens ordre:<br>"Råb ikke! <u>Israel</u> bryde op (15)<br><u>Moses</u> skal række hånd med stav ud, så vand deles og Israel kan gå igennem (16)<br>Jeg forherliger mig på Farao" (17-18) |                                                                                                                                |
| <u>Guds</u> sendebud, sky/ildsøjlen flytter dem (19-20)                                                                                                                                    | ... skiller de to hære                                                                                                         |
| <u>Moses</u> rækker hånd ud, østenstorm tvinger havet væk, tørt land (21)                                                                                                                  |                                                                                                                                |
| <u>Israel</u> går midt i havet på det tørre, vand som mur (22)                                                                                                                             | Egypten forfølger (23)<br>Herren i sky/ildsøjlen skaber forvirring ved morgenvagten (24), kørsel besværlig, de vil flygte (25) |
| Herrens ordre:<br>" <u>Moses</u> skal række hånd ud, så vand drukner Egyptens hær" (26)<br><u>Moses</u> rækker hånd ud (27a)                                                               |                                                                                                                                |
| Israel vandrer igennem på det tørre med vand som mur (28b)                                                                                                                                 | Ved daggry er hele hæren udslettet (27a-28a)                                                                                   |
| Israel så Herrens frelse frygtede Herren i tro og stolede på ham og Moses (30-31)                                                                                                          |                                                                                                                                |

<sup>3</sup> Se Stuart Four difficulties thwarted the Egyptian army's attempt to capture the Israelites: they pursued into the sea, they suffered from God's direct debilitation p 343 of their minds, they had trouble with chariot wheels (possibly a synecdoche for any number of chariot failures), and they suffered a sense of defeatism. From the wording of vv. 23–24 we can assume that the

entire Israelite contingent had either crossed through the sea onto dry land or were almost finished doing so by the time the pillar of cloud stopped being a barrier to the Egyptians. (Douglas K. Stuart, *Exodus*, vol. 2, The New American Commentary (Nashville: Broadman & Holman Publishers, 2006, 342–343).

Nicolai Winther-Nielsen: Kilder eller kunst i 2 Mos 14? (250915)

Jeg har redigeret oversættelsen i **Den Frie Bibel**. Interesserede kan under læseoplevelse selv vælge, hvordan de vil have teksten vist.

<https://denfriebibel.dk/show.php?bog=2mos&kap=14>

**Den Frie Bibel**

Bibeltekst Prædikentekster Læseoplevelse

**SÆT DINE LÆSEPRÆFERENCER**

- ☒ Vis versnumre
- ☒ Vis kapitelnumre ved hvert vers
- ☒ Vis overskrifter
- ☒ Vis generelle fodnoter (1,2,3,...) og ordforklaringer
- ☒ Vis faglige fodnoter (a,b,c,...)
- ☒ Vis fodnoter under bibeltekst
- ☐ Et vers per linje
- ☐ Ekstra linjeafstand
- ☒ Syntaktisk layout (kun visse kapitler)

Indrykning: ☐ Ingen ☒ Tal ☐ Tekst

☒ Medtag hebraisk tekst

Guds navn: **HERREN**

**ANDEN MOSEBOG, KAPITEL 14**

10 <sup>14:1</sup>HERREN talte til Moses  
וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה  
13 følgende:  
לְאֹמֹר:  
14 <sup>14:2</sup>»Tal til israelitterne  
דַּבֵּר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל  
16 så de vender om

Indrykninger følger **Bible Online Learner**, hvor de kan vises som hebraisk tekst, men også som translittereret tekst:

<https://learner.bible/text/show/text/ETCBC4-translit/Exodus/14>

ORD SÆTNINGSLED LED/SÆTNING SÆTNING

Separate linjer Vis ramme Type Art Relation Teksttype

Domæne Indrykning Forbindelse Kode

Fjern grammatik

0..... 1 waydabbēr YHWH ʔel-mōšē<sup>h</sup>

3..... llēʾmōr:

4..... 2 dabbēr ʔel-bʾnē yiśrāʔēl

6..... wʾyāšuvû

6..... wʾyahʾnû lifnê pî haḥîrôt bēn migdōl  
ôvên havvām lifnê baʿal sʾfôn

## Anden Mosebog kapitel 13 vers 20-22

<sup>13:20</sup>Så brød de op fra Sukkot, og de slog lejr i Etam på grænsen af ørkenen. <sup>13:21</sup>Og HERREN gik foran dem om dagen i en skysøjle for at lede dem på vejen, om natten i en ildsøjle for at lyse for dem, så de kunne vandre dag og nat. <sup>13:22</sup>Skysøjlen veg ikke om dagen og ildsøjlen ikke om natten fra folket.

## Anden Mosebog, kapitel 14

### Den Frie Bibel med indrykninger

10 **14:1** HERREN talte til Moses  
følgende:  
13 <sup>2</sup>»Tal til israelitterne  
14 så de vender om  
16 og slår lejr foran Pi-ha-Kirot, mellem Migdol og havet, foran Ba'al-Sefon;  
15 over for det skal I slå lejr ved havet.  
16 <sup>3</sup>For Farao vil sige om israelitterne:  
18 »De er farende vild i landet,  
19 ørkenen har lukket sig om dem.«  
17 <sup>4</sup>Og jeg vil gøre Faraos hjerte hårdt  
110 så han vil forfølge dem,  
19 og jeg vil forherlige mig på Farao og på hele hans hær.  
18 Så skal egypterne <sup>11</sup>forstå  
19 at jeg er HERREN.«  
12 Og de gjorde sådan.

Fortsættelse af kap. 13  
**ORDREN TIL ISRAEL**  
**14,1-4**Herren lader  
Israel lejre sig ved  
havet

Er forvirret (Est 3,15),  
farer rundt Joel 1,18

Udfører ordre

|1 **14:5 Kongen af Egypten** fik besked om  
 |3 at folket var flygtet.  
 |2 Da vendte **Faraos og hans tjeneres** hjerte  
 sig mod folket,  
 |4 og de sagde:  
 |5 »Hvad er det vi har gjort,  
 |6 for vi lod Israel rejse,  
 |7 så de ikke skal trække for os?«  
 |3 <sup>6</sup>Så lod han spænde for sin vogn  
 |4 og tog sit folk med sig.  
 |3 <sup>7</sup>Og han tog seks hundrede udvalgte  
 stridsvogne og andre vogne i Egypten,  
 |4 og der var vognkæmpere **[a]** på dem alle.  
 |0 <sup>8</sup>HERREN gjorde Egyptens kong Faraos  
 hjerte hårdt  
 |2 så at han forfulgte israelitterne;  
 |1 men israelitterne drog ud med løftet  
 hånd. **[2]**  
 |3 <sup>9</sup>Så satte egypterne efter dem  
 |4 og indhentede dem  
 |6 hvor de havde slået lejre ved havet,  
 |5 alle Faraos stridsvogne og hans ryttere og  
 hans hær var foran Pi-ha-Kirot ud for Ba'al-  
 Sefon.  
 |2 **[10]** Farao nærmede sig;  
 |3 og **israelitterne** så op,  
 |5 og se der:  
 |6 egypterne var ved at rykke ud mod dem  
 |4 og de blev meget bange,  
 |3 israelitterne **råbte til HERREN**,  
 |4 **11** og de **sagde til Moses**:  
 |5 »Er der ikke grave i Egypten,  
 |7 siden du tog os ud  
 |8 for at dø i ørkenen?  
 |6 Hvad er det du har gjort med os  
 |8 ved at føre os ud af Egypten?  
 |7 **12** Er det ikke det  
 |8 vi sagde til dig i Egypten,

# **FARAOS RESPONS** **14,5-9 Farao handler i** **hårdhed**

Rejse af sted

Teol: Herren mod farao  
 (forkert indrykning;  
 udybning af 14,6)  
 MT: *løftet hånd* (Num  
 15,13)? 33,3! 2 Mos 17,11  
 Egypterne når frem til  
 lokalitet v 2, og fokus  
 skifter til Israels respons

# **ISRAELS RESPONS** **14,10-18: Israelitternes** **protest og løftet om** **Herrens redning**

Egypten (sg: skift) er  
 rejsende efter dem? –  
 Sternberg: som en mand?

Jon 4,2

|9 da vi sagde:  
 |10 »Lad os være,  
 |12 vi vil trække for egypterne  
 |11 For det er bedre for os  
 |13 at trække for egypterne  
 |12 end at dø i ørkenen.«  
 |3 **[13]** Da sagde **Moses til folket**:  
 |4 »Frygt ikke,  
 |5 træng frem  
 |7 og se HERRENS frelse,  
 |8 som han vil udføre for jer i dag;  
 |6 for  
 |9 som I ser egypterne i dag,  
 |8 skal I ikke  
 |10 se dem igen  
 |9 nogensinde.  
 |7 **14** HERREN vil kæmpe for jer,  
 |8 men I skal tie stille.«  
 |0 **[15]** HERREN sagde så til Moses:  
 |1 »Hvorfor råber du til mig?  
 |2 Sig til israelitterne  
 |4 at de skal bryde op,  
 |3 **16** men du skal løfte din stav  
 |5 og række din hånd ud over havet  
 |6 og dele det,  
 |7 og så skal israelitterne gå midt igennem  
 havet på tør grund.  
 |4 **17** Men jeg,  
 |5 se her, jeg er i færd med at gøre  
 egypternes hjerter hårde  
 |7 så de følger **[3]** efter dem;  
 |8 jeg vil forherlige mig på Farao og på hele  
 hans hær, på hans vogne og på hans  
 ryttere.  
 |6 **18** Egypterne skal forstå  
 |8 at jeg er HERREN,  
 |7 når jeg forherliger mig på Farao, på hans  
 vogne og på hans ryttere.«

Citat i 2 Krøn 20,17 (tidlig  
 Pentateuk). Israel  
 kæmper: kun 2 Mos 17,9-  
 10.

2 Mos 15,25; Moses:  
Hvorfor? 2 Mos 5,22;  
 6,12.30. Skift til SING for  
intensitet: Israel i v 10;  
 ellers klage udeladt?  
 Moses som talerør for  
 folket > forbereder 20,18-  
 21

|0 **14:19** Da flyttede **Guds sendebud** sig  
 |3 fra at gå foran Israels hær  
 |2 og gik om bag dem;  
 |1 skysøjlen bevægede sig fra at være foran dem  
 |2 og stod bag dem  
 |2 <sup>20</sup>så den kom mellem Egyptens hær og Israels hær,  
 |1 og den var både en sky og et mørke,  
 |2 men den oplyste natten;  
 |3 den ene kom ikke den anden nær hele natten.  
 |0 **21**Så rakte **Moses** sin hånd ud over havet,  
 |1 og HERREN fik havet til at løbe væk ved en stærk østenstorm hele natten  
 |2 og gjorde havet til tørt land;  
 |4 og vandene blev skilt ad.  
 |3 <sup>22</sup>Israelitterne gik midt igennem havet på tørt land,  
 |4 idet vandet var for dem som en mur på deres højre og på deres venstre side.  
 |3 **23**Og **egypterne** optog forfølgelsen  
 |4 og kom efter dem, alle Faraos heste, hans vogne og hans ryttere, ud til midten af havet.  
 |2 <sup>24</sup>Men så ved morgenvagten  
 |3 da så HERREN ned til Egyptens hær gennem**[4]** ildsøjlen og skyen,  
 |4 og han skabte forvirring i Egyptens hær,  
 |4 <sup>25</sup>og han fjernede**[b]** hjulene fra deres vogne  
 |5 og lod dem køre frem med besvær.  
 |3 Da sagde egypterne:  
 |4 »Lad os flygte for Israel,  
 |5 for HERREN kæmper for dem mod Egypten.«  
 |0 **14:26**Da sagde **HERREN til Moses**:  
 |2 »Ræk din hånd ud over havet,  
 |3 så vandet vender tilbage over egypterne, over deres vogne og over deres ryttere.«

## ISRAELS OVERGANG OG EGYPTENS DRUKNING 14,19-20: Søjlen imellem hærene

....forkert indrykning. (uddybning af 14,20a)

**14,21-22: Israelitterne går over Moses' hånd** > havet løber væk

Israelitterne når over i løbet af natten

**14,23-25 Egypterne forfølger og farer vild**  
OVERLAY, parallelt med 14,21-22

Bevæge sig tungt/forherlige mig på Farao

**14,25-28: Havet skyller tilbage og udsletter hæren**

|1 **27**Så rakte Moses sin hånd ud over havet,  
 |2 og havet vendte  
 |4 ved daggry tilbage til sit normale leje,  
 |3 og da egypterne flygtede  
 |4 imod det,  
 |1 styrtede HERREN egypterne midt ud i havet.  
 |2 <sup>28</sup>Vandet vendte tilbage  
 |4 og dækkede vognene og rytterne i hele Faraos hær,  
 |6 som var kommet efter dem ud i havet;  
 |5 der blev end ikke én tilbage af dem.  
 |3 **29**Men **israelitterne** gik på det tørre midt gennem havet,  
 |4 og vandet var for dem som en mur på deres højre og på deres venstre side.  
 |1 **30**HERREN frelste på den dag Israel fra Egyptens hånd,  
 |2 og Israel så egypterne  
 |4 ligge døde ved havets bred.  
 |3 <sup>31</sup>Israel så hvilken stærk**[5]** hånd  
 |5 som HERREN havde brugt mod Egypten,  
 |4 og folket frygtede HERREN;  
 |5 de troede på HERREN og på Moses, hans tjener.

Moses' hånd ~ 14,21-22 >havet løber væk

**ISRAELS ERFARING AF REDNINGEN**  
**14,29-31: Israelitterne afslutter overgangen**  
 14,30-31 Teol: guds frygt og tillid til Moses

**a:** Ordet *šālīš* betyder ordret »3. mand«. Det er måske betegnelse for en adjutant eller en officer.

**b:** Ordet *yāsar* betyder »fjernede«. Mange oversættere følger de gamle oversættelser og går ud fra at der skulle stå *yeʔesor* »blokerede«. I konsonantteksten skal der blot indføres et enkelt bogstav.

**1:** Ordret »Egypten«. Ligeledes i vers 9, 10, 12, 13, 17, 18, 25 og 26.

**2:** Udtrykket angiver styrke, uforfærdethed eller forsætlighed.

**3:** Ordret »kommer«.

**4:** Ordret: »i«.

**5:** Ordret »stor«.